

**PRIPOROČILA MENTORJEM ZA DELO OB CANKARJEVEM TEKMOVANJU ZA 8. IN 9. RAZRED,
šolsko leto 2023/2024
Irena Androjna: MODRI OTOK**

Spoštovani mentorji Cankarjevega tekmovanja v 8. in 9. razredu!

*Za vsakim čelom
je še en svet.
Pritajen in neznan,
svet skrivnosti in sanj.
(Bina Štampe Žmavc)*

NEVIDNI SVETOVI – krovni naslov Cankarjevega tekmovanja v šol. l. 2023/2024 nas: učitelje mentorje, strastne mlade bralce, tekmovalce, zbiralce zlatih kolajn in še koga darežljivo vabi, da ob in s knjigo raziskujemo in dokončno nikoli ne odkrijemo nevidne sporočilne niti literature, ki nam je ponujena v branje. Prvič, drugič in potem morda čez čas še tretjič. Vedno drugače in vedno z novimi vprašanji. Ker je **MODRI OTOK** lahko (ta trenutek) resnica, fikcija, metafora, občutek, stiska, upanje, mladost, modrost, ljubezen, sovraštvo, ekologija, mistika, skrivnost, erupcija asociacij in odnosov ... in ker je perspektiva vedno druga, ker jo uvidi in o njej sporoča posameznik, nekdo s svojim čelom.

Da pa bi lahko, z užitkom – ki sicer vključuje bolečino in trpljenje, znoj tuhtanja in razmisleka, pomisleka in morda jutri ali čez hip že novega preoblikovanja pomenov in vrednotenja – pustolovsko potovali po bralnem otoku, z vsemi prvinami resnega literarnega branja in interpretiranja prebranega, najprej preko pogovorov in potem ob pisanju, vam vedno znova (z drugačnega sveta) posredujemo priporočila, ki naj vam – mentorjem služijo v pomoč pri načrtovanju priprave na tekmovanje, nikakor pa to niso besedila (ob skupnih izhodiščih dr. Saksida), ki bi jih vsaj v taki neprežvečeni obliki fotokopirali mladim tekmovalcem, ali edina pot, kako odlično pripraviti tekmovalce na pisni odziv o prebranem.

V priporočilih boste našli:

- kaj preverjamo na posameznih stopnjah tekmovanja,

- nekaj podatkov o avtorici,
- kratek prelet temeljnih bralnih korakov,
- model, razmislek, kaj početi med posameznimi fazami branja,
- primere kritičnih vprašanj za pogovore in pisanje o različnih prvihah branja,
- primer sobe pobega,
- primer za pisanje razlagalnega spisa ...

Že osnovni podatki dr. Saksida (iz Skupnih izhodišč 2023/2024) so/bodo ob dobro podprtem upoštevanju komunikacijskega modela branja literature v šoli za marsikoga dovolj, da bo odlično, bral/se pogovarjal/izpeljal priprave s svojimi tekmovalci bralci (znova ne pozabimo: tekmuje (naj) tisti, ki si želi več in zmore več ter tudi posledično več gara):

8. in 9. razred: Irena Androjna: **Modri otok**. Je lahko pustolovska pripoved, ki se dogaja na nenavadnem Modrem otoku, kjer se skupina najstnikov udeleži raziskovalnega tabora, še kaj več kot »le« niz vznemirljivih dogodivščin in preizkušenj? Brez dvoma zgodba sama po sebi ponuja obilo bralnega užitka – bralce vabi, da opazujejo nenavadne preobrate v njej, skrivnostne stranske književne osebe, doživljajo izmuzljivo mejo med stvarnim in fantazijskim svetom, v katerega je zgodba postavljena, ob tem pa razmišljajo še o vlogi starodavnih legend in vraž. Bomo v pogovoru o knjigi razmišljali še o drugih izročilnih prvihah, npr. o čarobnih predmetih v pravljicah in daljših fantastičnih pripovedih, k čemur nas vabi alabastrni morski konjiček? Pomembna je tudi tema fantastične pripovedi – vse osrednje književne osebe (Marisa, Lena, Adrijan in Ernest) se soočajo s stisko, s čustveno poškodbo. Kako vse to premagujejo? Delujejo kot kolektiv? Je mogoče potegniti vzporednice s Seliškarjevo *Bratovščino Sinjega galeba* in drugimi mladinskimi pripovedmi, v katerih nastopa kolektivni junak, ki odrašča in premaguje težave, povezane s tem procesom? Bomo pri bralnem dogodku razpravljali tudi o prepletanju stvarnega sveta sodobnega mladostnika z nestvarnim svetom magije, nevidne (navidezne?) resničnosti, ki lahko deluje zapeljivo, a je hkrati nevarna? Katera oseba v romanu bi tovrstno aktualizacijo najbolj spodbujala? Bomo ob sklepnem vrednotenju sporočila morda vključili sklepne misli iz recenzije Majde Travnik Vode?: »Vendar roman ni le izjemno tenkočutna umetniška študija mladostniške psihe, ob kakršnih lahko starši bolje razumejo svoje otroke, ti pa sami sebe, ampak tudi nostalgična skica in hvalnica mitološkega izročila, pozabljenih staroverskih praks in izgubljenega sožitja človeka, narave in vesolja.«

Temeljni napotki

Iz leta v leto ponavljamo/osvežujemo, da bodo z branjem za Cankarjevo tekmovanje tekmovalci dokazali **višje razvite zmožnosti branja in pisanja** ter zmožnost **kritičnega branja** književnosti.

Kritični bralec je raziskovalni bralec, ki prebrano presoja z več vidikov, izhodišče za tako početje pa so pronicljiva vprašanja treh ravni, ki posegajo v različne globine besedila in dopuščajo različne interpretacije. Osvežimo torej samo nekaj pomembnih bralnih korakov:

Temeljni **bralni koraki**:

- **podrobno branje** leposlovnega besedila,
- **povezovanje** leposlovnega besedila in sobesedila z znanjem **literarne teorije in zgodovine** in
- **ponovno podrobno branje** književnega dela ter **razmislek** o prebranem – s kritičnim razmišljanjem in osebnim vrednotenjem oz. **utemeljevanjem**.

Didaktični pristopi in strategije dela v pripravi na tekmovanje naj bodo usmerjene tudi **v merila za vrednotenje**, in sicer:

- * razumevanje,
- * uporaba književnega znanja,
- * prepričljivost osebnega odziva,
- * zgradba besedila in jezikovno pravilno.

Poleg tega ne pozabimo stopnje tekmovanja in pričakovanj, ki jih imamo do učencev: **Tokrat na vseh stopnjah tekmovanja beremo eno knjigo**: roman **Modri otok** avtorice **Irene Androjne**.

Na **šolski stopnji tekmovanja** od učencev pričakujemo ob branju **knjige** osebno doživljanje, razumevanje in povezovanje podatkov iz virov: Učenci bi lahko npr. opisovali, povzemali, primerjali različne prvine književnega dela (motive književnih oseb za svoje ravnanje, izpostavili večplastno sporočilnost prebranega ter prikazali svoj osebni pogled na prebrano: *zgodbo/vsebino, teme, ki se prepletajo, skratka razmišljali o literarnem problemu (podrobneje v nadaljevanju)*); osebnemu doživljanju bi dodali lahko tudi poglobljen stik bralca z besedilom (učencem npr. ponudimo odlomek, pri čemer bi pričakovali v razlagalnem spisu interpretacijo in vrednotenje književnega besedila na podlagi odlomka: oseba/motiv/realistični in fantazijski čas

in prostor ...); podobne cilje bi zasledovali **na regijski in na državni stopnji tekmovanja** (z več prvinami, književnega znanja in opisovanja sloga/jezika/vključevanja medbesedilnosti) – **lahko PRIMERJALNO z več neznanimi deli**, dodanim neznanim, a tematsko sorodnim krajšim besedilom različnih literarnih oz. novinarskih zvrsti; pri tem bodo prebrano povezovali z relevantnimi podatki iz virov/prebranih knjig/odlomkov.

(Več v Skupnih izhodiščih dr. Sakside!)

Model – razmislek, kaj početi med posameznimi fazami branja

PRED BRANJEM

Irena Androjna je avtorica številnih radijskih iger in svoj mladinski roman je tokrat postavila na izmišljen otok, v obliki želve, nekje v Jadranu. Modri otok je odličen fantazijski roman, nič slabši od mednarodnih uspešnic.

Pred začetkom branja lahko z učenci poslušamo radijsko oddajo Hudo, kjer so se o romanu z avtorico pogovarjali devetošolci z Waldorfske šole: <https://www.rtvlo.si/radio/podkasti/hudo/44962476/174774137>. V pogovoru devetošolci predstavijo svoj pogled na knjigo, ob branju se jim je porajalo veliko zanimivih vprašanj, na katere jim je avtorica odgovorila.

Pred branjem se lahko z učenci pogovorimo o značilnostih fantazijskega romana. Razmišljajo lahko o ekologiji (kaj je ekologija, s čim se ukvarja, kdo je Greta Thunberg (o njej lahko brskajo po spletu in morda pripravijo okroglo mizo, na kateri predstavijo njene ideje in se pogovarjajo, ali se z njimi strinjajo ali ne) ...

Modri otok je res fantazijski roman, a je v njem kljub vsemu nedvomno v ospredju ozaveščenost mladih o pomenu naravnega okolja in na drugi strani pohlep odraslih po materialnih dobrinah/po zaslužku.

Roman Modri otok najdete tudi na sbiblos.si.

MED BRANJEM

Po prvem branju preverimo razumevanje besedila, učenci lahko svoje razumevanje pokažejo s pomočjo ključnih besed ali ob miselnem vzorcu, izpisujejo pomembne stavke/dele besedila, izdelujejo slovarček.

PONOVNO BRANJE

Ob ponovnem branju lahko oblikujejo dnevnik branja in razmišljajo:

- a) kateri mladinski romani so govorili o zavezniškem krogu mladostnikov;
- b) kaj imata skupnega Bratovščina Sinjega galeba in Modri otok (galeb je v Modrem otoku simbol povezovanja med svetom živih in mrtvih); razmislijo tudi o povezavi z Gremo mi v tri krasne;

- c) kdo so Kasili;
- č) o književnih osebah: Adrijan, Lena in Ernest (kakšni so, občutek krivde pri Adrijanu, njihove reakcije, ko se znajdejo v težavah, razmislijo, kako bi oni reagirali, kdo jim je bil všeč, zakaj ...);
- d) pasti, ki prežijo na mladega človeka;
- e) razmišljajo o tem, kako človek spreminja svoj planet zaradi zaslužka;
- f) kdo so duhovni učitelji, ki jih srečujejo na poti;
- g) vloga staršev (odsotnost očetovske figure);
- h) raziskujejo in opazujejo jezik/slog (izpisujejo primere, poosebitve, metafore in jih pojasnjujejo);
- i) v katere kategorije bi lahko uvrstili roman;
- j) razmišljajo o prebranem in aktualizirajo besedilo;
- k) vzpostavijo kritični odnos do prebranega.

Pri iskanju odgovorov lahko tokrat uporabijo kar nekaj spletnih strani. Oceno romana lahko med drugim preberejo v Pilu: <https://www.pil.si/clanki/bralni-grizljaj/irena-androjna-modri-otok>.

O njem so govorili tudi v oddaji Male sive celice: <https://www.youtube.com/watch?v=TpS3Gr7ldkc>

V reviji Sodobnost je predstavljena analiza dela: <https://www.sodobnost.com/irena-androjna-modri-otok-recenzira-majda-travnik-vode/>.

Za vajo lahko roman Modri otok primerjajo z drugimi mladinskimi romani, ki govorijo o zavezništvu najstnikov (Gremo mi v tri krasne, Bratovščina Sinjega galeba): iščejo lahko podobnosti in razlike, razmišljajo tudi o jeziku ...

Ne pozabimo: ob prebiranju, kot smo poudarili, mora biti prostor za lastno tekmovalčevo interpretacijo, pa vendarle dodajamo nekaj vsebinskih prebliskov, odlomkov, misli, "metaforičnih/frazeoloških" elementov ali odlomkov, ki postavljajo v ospredje katerokoli prvino (morda bodo komu izziv, da bosta pogovor in pisanje stekla).

BESEDA O AVTORJU

Avtorica se predstavi ...

Irena Androjna je diplomirala iz slovenistike in anglistike. Zaposlena je na Upravni akademiji. Tam sta njeni glavni področja delovanja usposabljanje s področja komunikacije in tujih jezikov ter usposabljanje izvajalcev usposabljanj. Je avtorica več leposlovnih del, deluje pa tudi kot lektorica in jezikovna svetovalka. Izvaja tudi delavnice in seminarje s področja poslovno-uradovalne slovenščine.

Piše otroško in mladinsko literaturo. Doslej je bilo objavljenih in uprizorjenih preko 20 njenih radijskih in gledaliških iger za otroke. Mnoge so bile tudi nagrajene. Je avtorica knjižice "čebelnice" *O velikanu, ki je kradel letne čase*, otroškega romana *Začarano poletje* in mladinskega romana *Modri otok*.

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fteksti.sigledal.org%2Favtoriji&psig=AOvVaw0bkEpSYr223SxCmpDBuQ6k&ust=1691475993871000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRqFwoTCJiMuqH1yYADFQAAAAAaAAAAABAE>

V intervjuju z Matejo Hočevar je za Ono povedala¹ ...

Po izobrazbi ste profesorica slovenščine in anglistka. Zaposleni ste na Upravni akademiji, kjer med drugim skrbite za usposabljanje s področja komunikacije in izvajate seminarje in delavnice s področja poslovno-uradovalne slovenščine. Občasno tudi lektorirate knjige. Torej je ljubezen do slovenščine prevladala in se je angleščina znašla na stranskem tiru?

To se je zgodilo spontano. Med študijem in po njem sem na jezikovnih šolah poučevala angleščino, potem pa sem začela poučevati slovenščino kot tuji jezik. Izkazalo se je, da mi to področje zelo ustreza, končno sem bila tudi jaz 'naravni govorec' in prav uživala sem pri predaji posebnosti in lepote slovenskega jezika tujejezičnim govorcem. Čeprav so se mi učenci včasih prav smilili, ko sem jim morala navsezadnje izdati, koliko sklonov ima pravzaprav slovenski jezik, in to poleg treh slovničnih spolov, treh števil in z neskončno izjemami. Z nekaj humorja smo uspeli prestatiti tudi to spoznanje. Te ure slovenščine s tečajniki z različnih koncev sveta so mi ostale v zelo lepem spominu.

Kasneje sem začela pripravljati seminarje in delavnice za boljši jezik v poslovanju organizacij, danes pa me zanima predvsem spodbujanje jasnosti in jedrnatosti pri pisanju besedil.

Z veliko naklonjenostjo govorite o pisatelju Lojzetu Kovačiču. V vaših študentskih letih je bil vaš mentor na delavnicah ustvarjalnega pisanja v Pionirskem domu. Kaj najbolj cenite pri njem? Česa vas je naučil?

Imela sem veliko srečo, da sem se lahko udeleževala delavnic Lojzeta Kovačiča. Na delavnicah smo se veliko pogovarjali o vsem mogočem, ne samo o pisanju. Seveda je govoril največ on, njegovo življenje in doživljanje je bilo namreč nepopisno bogato in poslušali smo ga z odprtimi usti. Bil je zelo pronicljiv, a dober srčen do nas, zelenokljuncev, ki smo mu nosili svoja besedila s tresočimi rokami. Spominjam se, kako se je pritoževal, da pišemo samo poezijo, naj se že vendarle preizkusimo tudi v prozi. In kako je vedno iskal jasno sporočilo v naših delih – kaj smo hoteli

¹ Še neobjavljeni intervju (podatek za julij 2023) objavljamo z dovoljenjem avtoric, intervjuvanke in revije v namene priprave za Cankarjevo tekmovanje v 8. in 9. razredu.

pravzaprav povedati. Od nas je pričakoval iskrenost, pristnost. Bolj od izpiljenega jezika je cenil osebno resnico v pripovedi, to, kar je imenoval 'živo meso'.

Mnoge njegove besede mi še danes odzvanjajo v ušesih, ne samo kot pisateljske, ampak tudi kot življenjske usmeritve.

Napisali ste preko dvajset radijskih iger, mnoge od njih so bile tudi nagrajene. Ste avtorica knjižice 'čebelice' *O velikanu, ki je kradel letne čase* in romana za otroke *Začarano poletje*, pred kratkim pa je izšel vaš mladinski pustolovski roman *Modri otok*. Vsak nadaljnji projekt je bil zahtevnejši in obsežnejši. Kako je vaš pisateljski razvoj povezan z vašim osebnostnim razvojem?

Sprva mi je bilo pisanje igra, čisti užitek. Pisala sem z lahkoto in za zabavo. Srečo sem imela, da je bilo že moje prvo besedilo, ki sem ga poslala na natečaj Radia Slovenija (takrat še Radio Ljubljana), nagrajeno in posneto, kasneje pa celo izdano na zgoščenci. Zahvaliti se moram tudi dejstvu, da je bil tedaj dramaturg na radiu naš veliki pesnik Ervin Fritz, ki mi je bil dolga leta odličen mentor in pisateljski sogovornik.

Ves čas pa sem si želela napisati daljše besedilo in to mi je uspelo s knjigo *Začarano poletje*. Vanjo sem vključila vse, kar me je kot otroka privlačilo v zgodbah: naravno okolje, poletje, ljubeča družina in prijatelji, skrivnost, kanček grozljivosti, napet zaplet in seveda srečen konec, pri katerem ne manjka zabave in sladkanja z dobro hrano. Napisala sem si knjigo, ki bi jo želela brati v otroštvu, kolikor sem se tega pač spominjala.

Ampak tudi na tej točki mi je bilo pisanje še zabaven odmik v čudoviti svet domišljije.

Modri otok pa je bil vse kaj drugega, pri njem sem se pošteno nagarala. Tokrat sem želela iti globlje in dlje. Ni bil samo izlet v deželo domišljije, ampak je bil kar konkretno povezan z mojim 'tukaj in zdaj'. Namenjen je najstnikom, ki so zahtevnejši bralci. Dogajanje je realistično, vsaj dokler se vanj ne začnejo vpletati fantastični elementi. Poskrbeti je bilo treba, da je zgodba kredibilna, da kompleksno dogajanje 'drži vodo'.

Če potegnem vzporednico z osebnostnim razvojem – v tem času sem tudi sama 'zorela', širila duhovna obzorja, se hkrati tudi prizemljila, a domišljijским elementom se nisem odrekla, pač pa sem jih ustrezno strukturirala in povezala z realnostjo.

V romanu trije najstniki postopoma odkrivajo skrivnosti Modrega otoka, ki presegajo tisto, kar vidijo oči. Tamkajšnje izkušnje jim za vedno spremenijo življenje. Katero je glavno sporočilo, ki ste ga s knjigo *Modri otok* hoteli predati mladim bralkam in bralcem?

Včasih je treba kaj pogledati z drugega zornega kota, izven razumskih okvirjev. Si drzniti tja, kamor nas vleče, premagati strah oziroma kljub strahu narediti korak v neznano.

Predvsem pa imajo danes pogosto mladi jasnejši pogled na svet kot odrasli in v tem smislu njihovo drznost podpiram. Žal ne velja več, da so starejši vedno modrejši; poglejte samo, kam smo s svojo 'modrostjo' pripeljali svet, ki ga bodo podedovali od nas.

Glavni junaki so vsi utrpeli izgube v življenju in to jih je naredilo drugačne, globlje. Izpostavljeni so bili težkim preizkušnjam, ker jim je bila namenjena drugačna življenjska pot. Kako gledate na trpljenje? Kaj je prineslo vam?

Včasih se lahko šele tedaj, ko se znajdemo v stiski ali se iz kakršnih koli razlogov ne počutimo dobro v svoji koži, otresemo starih vzorcev in odpremo novi izkušnji, drugačnim ljudem. To je seveda proces. Spoznanje, da gredo skozi podobne izkušnje tudi drugi, nam je lahko v veliko pomoč in pri tem igra pomembno vlogo leposlovje in umetnost nasploh. Odpiranje v druge svetove. Ki so bili seveda ves čas že v nas, a se morda takrat, ko vse poteka gladko, zdi, da jih ne potrebujemo.

Njihova vrstnica Marisa, uporniška domačinka, hrepeni po stiku s skrivnostnim Kraljestvom neskončne zarje. Med drugim upa, da bo v njem srečala očeta, ki je še pred njenim rojstvom umrl v prometni nesreči. Tako pravi: *“V resnici nihče zares ne umre. To vem.”* Kaj vam pomeni smrt?

Smrt mi pomeni prehod v drugo obliko življenja oziroma v življenje brez oblike. Tragična je za tiste, ki ostanejo tukaj, saj drage osebe ni več med njimi, ne morejo se je več dotakniti, pomemben del njihovega sveta umanjka. A verjamem, kot pravi Marisa, da naše bistvo ni minljivo, od tod tudi Marisino srečanje z očetom v Kraljestvu neskončne zarje.

Marisa bi se rada osvobodila življenja brez vsakega smisla. Koliko Marise je v vas? Kako lahko postanemo svobodni?

V zunanjem, materialnem svetu popolna svoboda ne obstaja. Lahko pa smo svobodni v notranjosti, ki je na nek način resničnejša od zunanjega sveta. Tukaj nas zasužnjujejo 'zgolj' naša prepričanja, vsiljeni vzorci, obsesivne misli. Teh pa se otresemo težje kot zunanjih omejitev.

Marisa je našla svojo pot do te svobode, bila ji je nujna in prva izbira. Ne more se zavezati realnemu prostoru in osebam, če so ji še tako blizu, zato Adrijanu odvrne: *»Vedno me bo nekaj vleklo drugam.«* in *»To hrepenenje mi bo sledilo povsod.«*

O knjigi ste napisali: *“Dogajanje je deloma tudi fantastično, nadrealistično, saj roman briše meje med materialnim in, recimo temu tako, imaginarnim svetom oziroma nakazuje, da te meje morda niso tako zelo jasne in neprepustne. »Kaj menite, da je onkraj materialnega sveta? Se preveč osredotočamo zgolj na to, kar lahko vidimo in otipamo?«* Marisa pravi: *“Ne zanima vas nič, kar se ne da izmeriti, stehtati ali prodati.”*

Kaj je onkraj, ne vem, sem pa prepričana, da je materialni svet samo eden od svetov, včasih si ga predstavljam kot skorjo, zunanjo plast žareče krogle svetlobe. Izza njega so drugi svetovi, ki jih običajni ljudje lahko v času svojega življenja le slutimo, sanjamo, morda za trenutek vpogledamo vanje ... Če smo zasidrani zgolj v materialnem svetu, je naše življenje precej pusto, nesmiselno. Skušamo si ga napolniti z dobrinami, užitki, tekmovalnostjo in občutkom nadvlade ... Od tod tudi uničevanje našega čudovitega planeta – zaradi te nenasitne želje po več in več.

Dekle se lahko spremeni v ptico, v redkega črnega galeba, na kar nakazuje tudi naslovnica knjige. Šamanizem je bil v knjigi prisoten, še preden ste se поблиže spoznali z njim. Potem so vas pritegnile delavnice naguala Uchuja, šamana iz Urugvaja, ki živi v Sloveniji. Katera je bila vaša najbolj osupljiva šamanska izkušnja? Kako je stik s šamanizmom vplival na razvoj knjige?

Res je, ko sem pisala knjigo, nisem vedela skoraj nič o šamanizmu. Vsebine so se mi prikazovale kot film, s pomočjo nekakšne aktivne imaginacije. Šele kasneje sem prišla v stik s šamanskimi tehnikami, npr. šamanskim potovanjem, vračanjem duše, lucidnim sanjanjem ... ugotovila sem, da sem jih vpletla v knjigo, še preden sem jih dejansko spoznala kot uveljavljene. Dela Carla G. Junga so me privlačila že od nekdaj in tudi on je delno črpal iz šamanizma. Ampak to sem ugotovila šele kasneje. Najbolj osupljivo spoznanje mi je bilo, da 'prej' in 'kasneje' pravzaprav ne obstaja, vse je povezano, poteka vzporedno. Nekatere prizore iz knjige sem kasneje videla v realnosti, druge v sanjah.

Knjiga je nastajala v dveh fazah; prvotno besedilo sem po tehtnih pripombah odlične urednice Alenke Veler (za katere sem ji globoko hvaležna) kasneje nekoliko preuredila in vanj vnesla več strukture. Pri tem mi je raziskovanje šamanizma zelo pomagalo, fantastični elementi so se bolj smiselno povezali z realističnim dogajanjem.

Dotaknete se tudi ekologije oz. okoljske tematike. V Bisernem zalivu, ki je ponos otoka, želijo zgraditi hotelsko naselje in mladi junaki to preprečijo. S tem mladini predajate pomembno sporočilo, da moramo braniti naravo pred interesi kapitala.

Tako je. Uničevanje narave me je od nekdaj globoko bolelo, še posebej me prizadene sekanje dreves. Drevesa sem že v otroštvu dojemala kot živa bitja. Razvoj in napredek, ekonomska rast, vse te krasne ideje običajno vključujejo uničevanje in izkoriščanje naravnega okolja. Verjamem, da je mogoče tudi drugače, da gre razvoj lahko v smer ohranitve preostalih živalskih in rastlinskih vrst ... če bomo zmogli kot skupnost dvigniti zavest. Se prebuditi in ugotoviti, da je vse povezano, da imajo vsa naša dejanja posledice.

Tudi vaša hči Nives je aktivna na področju osveščanja o okoljskih spremembah. Poleg tega je družbeno angažirana, napisala je izjemno besedilo za gledališko predstavo, ki nam širi obzorja v zvezi s tematiko migrantov. Želi prispevati k spremembi sveta na bolje. Česa se učite od nje?

Pogosto pomislim, da počne stvari, ki bi si jih v njenih letih želela tudi jaz, pa si nisem upala in zaupala. Uči me drznosti, brezkompromisnosti, predvsem pa potrpežljivosti in vztrajnosti. Pri svojih idejah je sposobna vztrajati kljub nenaklonjenim okoliščinam, ko bi marsikdo že obupal, dokler jih ne izpelje na tak ali drugačen način.

Česa naj bi učili otroke? Kaj bi si želeli, da bi vedeli kot dekle?

Ravno to – da bi bila bolj drzna, da bi znala bolj poslušati samo sebe in si zaupati, verjeti vase. Zdi se mi, da sem kot otrok vse to imela, pa potem v obdobju odraščanja izgubila, pozabila. In se morala na novo naučiti kasneje. Otroke bi morali predvsem naučiti ohranjati povezavo s svojim pristnim občutenjem sebe in vsega, kar jih obdaja. Da ne bi tega naravnega daru izgubili s

socializacijo. Učiti bi jih morali, da je pomembnejše sodelovanje od tekmovanja, in to seveda predvsem z zgledom.

Kaj je za vas pogum?

Stopiti v neznano, kadar čutimo, da je to potrebno.

Bibliografija

KNJIŽNE IZDAJE

- mladinski roman Modri otok, Založba Mladinska knjiga, 2021, zbirka Sinji galeb
- otroški roman Začarano poletje, Založba eBesede, 2009
- prevod pesnitve Fantazmagorija Lewisa Carrola, Založba Piano, 2008
- knjižica čebelica O velikanu, ki je kradel letne čase. Založba Mladinska knjiga, 1998

RADIJSKE IGRE ZA OTROKE (Produkcija Radio Slovenija)

- Dežela besed (1989) 1. nagrada na natečaju Radia Slovenija
- Križev kralj (1989)
- Pakaj Papagaj (1992)
- Vedrilna zgodba (1992) 2. nagrada na natečaju Radia Slovenija
- Bela zajčica, rumeni zajček (1993)
- Novoletni avtobus (1995)
- Kdo je kaj snedel (1995)
- Nosorogec Rosonogec (1996) uvrstitev v program mednarodnega festivala radijske igre v Bratislavi 1996
- Zlatokrila (1997)
- Kaj dela zvonček (1997)
- Pospravljalica (1997)
- Beli oblček in njegova senca (1998) 3. nagrada na natečaju Radia Slovenija in Radia Trst
- Prodajalna igrač (1999)
- Škrat Kihec (2000)
- Na vrtu spomladi (2001)
- Težave z borovnicami (2002)
- Kresna noč v Sinji dobravi (2003)
- Kaj je iskala Taja (2004)
- Iščemo žogo in medvedka (2007) 2. nagrada na natečaju Radia Slovenija in Radia Trst; premiera 3. 2. 2008

RADIJSKE OBJAVE (pravljice za lahko noč, Radio Slovenija)

- Kdo bi se igral z mano (1996)
- O kraljeviču, ki se je zaljubil v svojo senco (1996)
- Veliki veter (2. nagrada na natečaju za lahkononočnico, 1997)
- kratka radijska igra Sanja in gozdni vilinček (maj 2004)

- kratka radijska igra Radovedna sončnica (julij 2004)
- kratka radijska igra Medvedek noče spati (2005)
- pravljica za lahko noč Kostanjev duh (2. nagrada na natečaju za lahkonočnico, 2012)
- pravljica za lahko noč Deček in sreča (odkupljena na natečaju za lahkonočnico, 2012)

GLEDALIŠKE IGRE

- Tjaž in televizijski škrat, nagrada Zlata paličica za najboljše besedilo, Kulturni dom Španskih borcev, nov. 1995, neizvedena
- Vila Zlatokrila, premiera 1999, obnovitev 2004, gledališka skupina Koroška Bela, režiser Grega Čušin
- Ačih!, premiera 2010, Šentjakobsko gledališče, premiera 2011, režiserka Tatjana Peršuh

LUTKOVNI IGRI

- Pospravljalica, 2. nagrada za najboljše lutkovno besedilo na Klemenčičevih dnevih, Novo mesto 1997
- Kako je medved napredoval, interna uprizoritev 2014

NAGRADE

za mladinski roman Modri otok

- nominacija za Levstikovo nagrado 2023
- nominacija za nagrado Večernica 2021
- uvrstitev v katalog Bele vrane (The White Ravens 2022)
- znak zlata hruška 2022 za izvirno slovensko mladinsko leposlovno knjigo

za druga dela

- Dežela besed, 1. nagrada na natečaju za otroško radijsko igro Radia Slovenija, 1989
- Vedrilna zgodba, 2. nagrada na natečaju za otroško radijsko igro Radia Slovenija, 1992
- Tjaž in televizijski škrat, nagrada Zlata paličica za najboljše besedilo, Kulturni dom Španskih borcev, nov. 1995
- Nosorojec Rosonogec, uvrstitev v program mednarodnega festivala radijske igre v Bratislavi 1996
- Veliki veter, 2. nagrada na natečaju za lahkonočnico Radia Slovenija, 1997
- Pospravljalica, 2. nagrada za najboljše lutkovno besedilo na Klemenčičevih dnevih, Novo mesto 1997
- Beli oblček in njegova senca, 3. nagrada na natečaju za otroško radijsko igro Radia Slovenija in Radia Trst 1998
- Iščemo žogo in medvedka, 2. nagrada na natečaju za otroško radijsko igro Radia Slovenija 2007
- Kostanjev duh, 2. nagrada na natečaju za lahkonočnico Radia Slovenija, 2012

https://sigledal.org/geslo/Irena_Androjina

<https://vecer.com/kultura/intervju-pisateljica-irena-androjna-celo-napacna-pot-je-lahko-smiselna-10297352>

Primeri kritičnih vprašanj za pogovore in pisanje o različnih prvinah branja (poudarek na književni osebi, prostoru in času, odprtem koncu)

Mladinski pustolovski roman Modri otok Irene Androjne bralca vodi skozi dva svetova, in sicer resnični svet in svet, ki je postavljen v onstranstvo predstavljivega, v svet Kraljestva neskončne zarje.

KNJIŽEVNE OSEBE V ROMANU ...

Starček Stibor sam sebe dojema kot skrbnika mladih, ki so izbrani za prehod skozi portal v Kraljestvo neskončne zarje.

... umne, drzne in iskrene bojevnike, prepoznal sem odprtost in pogum v njihovih mladih srcih, ki bodo nadaljevali mojo pot. Oni trije bodo prenašalci zavedanja, nosilci pradačne tradicije otoka. Tvoj sel, konjiček, jih bo vodil. Marisa potrebuje še nekaj časa, ne kliči je še.» (str. 81)

Zakaj je Stibor kot pomočnike izbral Mariso in mladostnike?

Marisa svojo mladost preživlja v odmiku od resničnega sveta. Je posebna, drugačna in zase pravi *... Dekle ptica sem. Črna ptica dveh svetov. Nedotakljiva, vladarica neba in morja, oblakov in valov. Družica vetru, plesalka v igri morske pene ... (str. 32)*

V čem je Marisa drugačna od vrstnikov? Kaj je najbolj vplivalo na njeno drugačnost? Kako je njena drugačnost vplivala na vrstnike in potek zgodbe? Kje se kaže njihova odprtost/radovednost za spoznavanje in sprejemanje drugačnosti? Kaj jim bo prineslo zaznavanje dveh različnih svetov v prihodnosti?

V čem sta si bila Stibor in Marisa podobna? Zakaj sta bila izbrana za posebno nalogo? Kaj vse sta bila pripravljena narediti za dosego cilja?

Mladostniki **Adrijan, Lena in Ernest** na raziskovalnem taboru kot etnologi razkrivajo skrivnosti otoka preko književnih junakov in njihovih zgodb.

Adrijan se najbolj izmed vseh mladostnikov približa Marisi. Začutil je njeno posebnost, kakor tudi posebnost Modrega otoka.

»Modri otok je poseben, ker ni samo otok, ampak je izhodišče za prehod v drugačno resničnost, imenovano Kraljestvo neskončne zarje. Kjer se razpirajo neštete možnosti. Za vsakogar od nas.« (str. 42)

Katere možnosti bi se lahko v Kraljestvu neskončnih sanj odprle za posameznega književnega junaka in zate kot bralca?

Marisa in Adrijan sta imela zaupen pogovor. »Lahko bi govoril samo s pticami, kot si ti,« je rekel. »Najbrž misliš, da sem zmešana,« se je nasmehnila. Ampak ptice so mi blizu. Počutim se, kot bi bila ena izmed njih.«

»Tudi meni se zdiš ptica,« je rekel Adrijan. »Gotovo znaš leteti.« ...

»Mislim, da sem te videl leteti. Ali pa sem sanjal. Ali pa sanjam, kako sedim na skali nad morjem in govorim s tabo in verjamem, da si ene vrste ptica.«

Marisa se je spet prešerno nasmejala. »Ja, sanjaš. In jaz sanjam in življenje so sanje in ...«

»In smrt so sanje,« je dokončal Adrijan in se zresnil. (str. 64)

Kako je Lena sprejemala Adrijanovo naklonjenost do Marise? Kako so književni junaki (mladostniki in odrasli) doživljali ljubezen (ali zaljubljenost)?

Kaj sporoča misel »Smrt so sanje«? Kaj je potem življenje? Kaj je stvarno in kaj domišljija?

Marisa Adrijanu prizna, da se včasih spreminja v črnega galeba (... Marisa je spet zaprla oči. Prepustila se je ljubkujočemu dotiku. Kot da bi ji po čelu poplesaval metulj.)

»Kot bi se dotaknil metulja in ta ne bi pobegnil,« je pomislil Adrijan.

»Torej si našel moje pero,« je dejala Marisa z zaprtimi očmi. ... (str. 169)

Marisina mama **Ksenja** si je prizadevala za izboljšanje odnosa s hčerjo. Ksenja je hčer v svoji jezi in nemoči udarila in Marisa je pobegnila. Marisa maminega prijatelja Daria ni sprejemala, čeprav se je Dario zelo trudil in imel njeno mamo iskreno rad.

Kakšen je odnos med Ksenjo in Mariso? Kako ga doživlja Ksenja in kako Marisa? Čemu je takšen in kaj je že in bi lahko še naredila Ksenja (in Marisa) za izboljšanje odnosa?

V čem se kaže zasebna drama otrok in odraslih? Kako jo doživlja Marisa in kako Dario? Ali lahko »ranjen« posameznik razume drugega »ranjenega«, mu lahko pomaga?

Milva je umetnica, kiparka, domača zdravilka, ki verjame v vračanje duhov umrlih in sledi svojemu »višjemu poslanstvu« rešiti vnukinjo in svet, pri čemer deluje v duhu nevidnega.

... Svarica varuje, zdravi, vzpostavlja harmonijo v okolju, ki ga doseže, črpa zdravilno moč iz globin zemlje pod seboj in jo širi vsenaokrog, v smeri vsakega cvetnega lističa posebej.« (str. 159)

Kako je družinska skrivnost vplivala na Mariso, Ksenjo in Milvo?

Kdo in kako pomembno prispeva k razumevanju dejstev, ki vplivajo na potek dogodkov v romanu?

Katere književne osebe v romanu so »otoki« in kako to vpliva na njihovo življenje ter potek dogodkov v romanu? Zakaj se odločajo za odmaknjeno življenje? S kom in na kakšen način se povezujejo? Ali lahko mistično živi le v »izoliranem« posamezniku?

V knjigi beremo o žalostnih koncih zvez – Ksenje in Ranka, Lenine mame in njenega očeta, none Milve in Stiborja in na koncu se s Tomažem razide še Nataša.

Kakšen je odnos med Natašo in Tomažem? Kakšni so odnosi v sodobnem svetu?

V čem je vzrok za prekinitev (konec) odnosov?

Kateri (ljubezenski) odnosi preživijo in zakaj?

Najstniške težave književnih junakov izhajajo iz travm, doživetih v otroštvu, in se kažejo v odnosu med mladostniki in njihovimi starši oz. odraslimi.

Kako so travme iz otroštva zaznamovale mladostnike? Kakšni so odnosi posameznih mladostnikov z odraslimi?

FANTASTIČNO, MISTIČNO V REALNEM SVETU

Posebno vlogo v zgodbi vseh ima alabastrski morski konjiček s posebno močjo prehajanja iz vidnega v nevidni svet Kraljestva neskončne zarje.

Na kakšen način prepričuje alabastrski morski konjiček v svet nevidnega? Za koga je amulet? Kdo in zakaj pozna njegovo moč?

Katere živali v romanu so mistične? S katerimi se lahko poistovetiš kot bralec? Kako sodoben najstnik (in odrasel) razume in sprejema njihovo mističnost?

Kako konjiček »skrivnostno« kroji svojo usodo?

Grobница z ostanki črnih peres, obredno posodo, izklesanim konjičkom ... priča o tem, da so stik z vzporednim svetom imeli tudi staroselski otočani.

Zakaj je pomembno poznavanje in razumevanje etnologije, mitologije? Česa se lahko sodoben človek nauči iz življenja (in navad, verovanj) prednikov? Kaj veš o šamanizmu?

Književni čas in prostor v romanu sta z vidika bralca zanimiva, saj ju lahko doživljamo kot realna in obenem fantastična.

Kdaj je »pravi čas« za prehod skozi portal? Kakšne so bile okoliščine ključnih dogodkov (smrt Ranka)?

Kaj je v romanu fantastičnega in kaj realnega? Kakšna so zemljepisna imena – katera od teh so (ali bi lahko bila) realna in katera fantastična?

Katera simbolika te nagovarja kot bralca in se ti zdi zanimiva, prepričljiva (npr. galebje pero, oblika otoka, barve v romanu ...)?

Katere fantastične elemente še prepoznaš v besedilu?

PA ŠE ZA KONEC ... IN PONOVI ZAČETEK ...

Trije udeleženci zapuščajo Modri otok, a njihovo prijateljstvo ostaja ... Otoku so s svojo posebnostjo in odprtostjo rešili prihodnost.

»Tako je s kraljestvom neskončne zarje: nikoli ne bo povsem jasno razodeto in nikoli povsem skrito. Redki ga bodo videli, še redkejši stopili vanj. Pradavna ljudstva so to zmogla, tesno so bila povezana z njim in znala so si pomagati z vsem, kar ponuja. In spet se bliža čas, ko bo treba najti prehod, kajti s tem, kar imamo tukaj, ne znamo živeti.

Nekateri to razumejo. Nekateri bodo zmogli. Nove, modre duše, ki vidijo drugače. Večina ljudi je namreč zadovoljna z vsakdanom: trud in delo, skrb in strah, tu in tam sprostitve s pomočjo alkohola, drog, s prgiščem naslade, predvsem pa uteha sobivanja z množico podobnih mizernikov. Tako jim mineva življenje. Brez vprašanj, brez namena, brez gorečnosti, kot bi pravzaprav sploh ne živeli.

Tvoja želja, Marisa, je goreča in strastna. Taki, kot si ti, lahko kaj spremenijo. Ampak prevelika vnema meji na oholost; zato potrebuješ trdno vodstvo,« je Stibor povedal Marisi. (str. 309)

Kakšni posamezniki lahko rešijo (ali vsaj izboljšajo) realen svet?

Kako bi nadaljeval zgodbo črne ptice; ali bi v ospredje postavil etnološko, ekološko, fantazijsko ali ljubezensko tematiko?

Kakšne so »modre duše«, ki jim je dan vstop v skrivnostni svet nevidnega?

Za katere vrsto »modrine« gre v naslovu romana Modri otok? Kako bi lahko modrino povezal z modrostjo?

Raziskovanje knjige s pomočjo SOBE POBEGA

Soba pobega ima poglavja, ki so zaklenjena. Učenec mora poiskati gesla, da odklene poglavje in vstopi v naslednje.

Povezava : <https://1drv.ms/u/s!AI9180LAnnEwyztfPFx89NX4hSLc>

Primer pisanja razlagalnega spisa

Ob vseh vprašanjih, citatih, več kot 300 straneh odličnega mladinskega romana ima mladi bralec nešteto ustvarjalnih možnosti pri pisanju kot odziv na prebrano. Ob koncu priporočil vam tako ponujamo primer navodil za pisanje, hkrati pa spodbujamo, da sami z učenci tvorite

zanimive naloge in nam jih pošljete ter delite z ostalimi mentorji, da bomo skupaj razkrivali plasti nevidnih svetov.

Primer navodil za pisanje razlagalnega spisa

» ... Vstopiti v Kraljestvo neskončne zarje in se vrniti iz njega predrugačen, prerojen, biti sposoben to kraljestvo vselej nositi v sebi – to je bistvo, česar sem te hotel naučiti in kar želim predati tudi drugim, da ne bo usahnilo skupaj z mano. Ampak sama tega ne moreta. Ne bosta našla poti nazaj.
(str. 230)

Na podlagi prebrane knjige, odlomka in svojega razmišljanja napiši razlagalni spis z naslovom **Kraljestvo neskončne zarje v mojem življenju**. Predstavi književno osebo, ki poseblja kraljestvo in se opredeli do njenega ravnanja – kaj ti je v njenem obnašanju, dejanjih blizu, česa ne odobravaš in koliko so »kraljestva neskončnih zarij« pomembna za mladega posameznika. Pomagaj si s podčrtanimi mislimi iz odlomka. Kateri književni junak ali junakinja bi ti bil(a) pri iskanju takega kraljestva v pomoč? Utemelji svojo trditev na podlagi primerov iz romana.

IN NAMESTO KONCA

Samo upajte si postaviti tisoč vprašanj, se pripraviti sami s sabo, tekmovati, vzljubiti mišljenje, besede – ker one so tiste, preko katerih in z njimi se lahko poleti; ne le do zlata, ampak predvsem tudi do užitka tišine, do sebe in do sočloveka. Tudi to je mentorjeva vloga!

Samo oditi. Samo spremeniti – vse. Razpreti krila in odjadрати v novo, v prazno ... v mehko svetlobo popolnosti.

Odlepiti se od tal, od te zemlje, od tega hrupa, in se prepustiti blaženi tišini, ljubečemu naročju zarje in neskončni svobodi. Biti dekle ptica. Leteti. (str. 5)

Skupina za 8. in 9. razred: N. B., K. I., R. M., N. R., A. S.